

ראוי להחמיר

1) תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ה עמוד ב

בר הדיא בעי לאתויי גיטא, אתא לקמיה דרבי אחי דהוה ממונה אגיטי, א"ל: צריך אתה לעמוד על כל אות ואות. אתא לקמיה דרבי אמי ור' אסי, אמרי ליה: לא צריכת, וכי תימא אעביד לחומרא, נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים.

2) תרומת הדשן סימן רלב

שאלה: הא דקאמר תלמודא פ"ק דגיטין / דף ה ע"ב / וכו' אתא לחומרא א"כ אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים, א"כ תקשה היכי נהגו האחרונים כמה חומרות בגיטין שלא נהגו בהן הראשונים, וכן עוד היום אנו מחמירין בכמה מילי בגיטין שלא נהגו בהן רבותינו שהיו לפנינו? תשובה: יראה דדברים הללו צריכים לימוד רב אימתי שייך לומר נמצאת אתה מוציא לעז ואימת לא אמרי הכי. דהא ע"כ כלל הוא דילפינן מינה מההיא דפ"ק דגיטין, דהא דייק מיניה התם במרדכי דאין לזיין האותיות של שעטנ"ז ג"ץ בגיטין מטעם דא"כ אתה מוציא לעז. והיה נראה לחלק דכל היכא דמילתא דפשיטא הוא להתיר ובא אחד להחמיר ולעשות זהירות יתירתא כה"ג אמרינן לא תעביד דא"כ אתה מוציא לעז, אבל היכא דאיכא ספיקא וצדדין שמן הדין ראוי להחמיר מוטב יותר לעשות כדת וכתורה לגמרי, וניחוש לגיטין שלפנינו שלא יהא בהן ספק משניחוש ללעז גיטין הראשונים... וא"כ צריכים לחלק בההיא דגיטין דלעיל דאין לעמוד על כל אות ואות משום לעז גיטין הראשונים. וכן הא דזיון אותיות דשעטנ"ז ג"ץ דדייקין מיניה אע"ג דהתם נמי איכא צדדים וסברות להחמיר, אלא דהתם אי אתינא להחמיר ולומר דצריך לעמוד על כל אות ואות, א"כ הגיטין הראשונים שלא עמדו על כל אות ואות היו פסולים לגמרי, ונשתנה בהן מטבע חכמים לגמרי, דהוה גרע טפי מלא אמר כלל בפני נכתב שהרי העיד שקר שנכתב בפניו, דהיינו כל הגט כמו שאנו סוברים להחמיר שכך תיקנו חכמים והוא לא ראה רק שיטה אחת. וכן אותיות דשעטנ"ז ג"ץ אם נחמיר לזיינם א"כ סוברים אנו דלא מיקרו אותיות בלא זיון, וא"כ כל גיטין הראשונים שלא זיינו אותם פסולים לגמרי היו כי לא היה כתב כלל, וכמו שגרשה בגט מוטעה ומשובש מכל צדדים דמי. אבל ההוא דמן יומא דנן וכן והרי את מותרת, אפילו לפי מה שסוברים להחמיר הגיטין שלא היו כותבים כך לא היו פסולים בפשיטות, אלא שהיה לדקדק לעז בהן כל כה"ג לא חיישינן ללעז גיטין הראשונים, אי איכא סברא וטעם להחמיר, אבל למיעבד זהירות וחומרות יתירות שלא נהגו הראשונים אפי' כה"ג לא עבדינן...

3) פרי חדש אורח חיים סימן תצו סעיף יב

יש לדקדק בדין קהל אחד שזה כמה שנים שנהגו קולא בדבר אחד ורוצים להסכים לבטל אותו ולהחמיר בדבר אם יש לחוש להוצאת לעז על הראשונים או לא ולעמוד על עיקר דבר זה גרסינן בפרק קמא דגיטין בר הדיא בעי לאתויי גיטא... ולי נראה ליישב והוא קרוב למה שיישב הרב ז"ל דהיכא דאיכא פלוגתא בדבר אף על פי שהיא סברא יחידאה טפי אית לן למיחש אולי יבא שום בית דין ויסברו כסברת אותו היחיד דומיא דמקדש במלוה ופרוטה שנחלק דוד עם שאול ובית דינו ובאותו הדור נתבטלה סברת דוד דאף להקרא בשם מחלוקת לא נחשבה וכמו שכתבו התוספות בפרק אין דורשין ודורות שבאו אחריו פסקו הלכה כמותו וה"נ אית לן למיחש להכי ואיכא לעז דידן אם כן טפי אית לן לתקוני ולמיחש ללעז דילן מלמיחש ללעז דקמאי אבל בההיא דפרק קמא דגיטין הדבר היה ברור בעיני ר' אמי ור' אסי דלא היה צריך לעמוד על כל אות ואות ואיכא לעז דקמאי וליכא לעז דידהו שלא ימצא חולק בדבר ור' אחי לא הוה חשיב להו ובדורות הללו לפי שאינן בני תורה וחששו אולי הבאים אחריהם יוציא שום לעז אחריהם החמירו כמה חומרות וחששות רחוקות ולא חששו ללעז הראשונים... ועולה לפי זה שהקהל יכול לבטל המנהג של קולא ולהחמיר בדבר כל שיש בדבר פקפוק מעיקר הדין או דהויא פלוגתא דרבוותא וכיוצא כנ"ל:

4) ספר יד מלאכי - כללי הדינים - כללי הלמד - אות שנא

לעז חכמים הקודמים, לא חיישינן ליה אלא בדבר של אישות דאז אם אנו נחמיר בשום ענין נמצינו מוציאין לעז על דורות הראשונים שעשו שלא כדן ונמשך מזה ספק ממזרות גם על הנולדים עכשיו ונמצא הלעז ההוא בדבר ההוא עכשיו אבל בשאר איסורים אפילו אתה מוציא לעז על דורות הראשונים שאכלו דבר איסור מאי דהוה הוה, שו"ת אליהו בן חיים ח"ב סי' י"א וכ"כ מוהריק"ש בערך לחם י"ד סי' קי"ט ובסי' רמ"ב בשם הריב"ש ושם בסי' קי"ט כתב בשם ריב"ל ח"ב סי' י"ג דדוקא בשב ואל תעשה אבל בקום עשה יש לחוש

5) שו"ת אבקת רוכל סימן ריב

מה שכתבתי בשם הרא"ש שאפ"י ההולך ממקו' שמחמיל' למקום שמקילין ואפ"י דעתו לחזור יש לנהוג כקולי המקום שהלך לשם ואל יחמיר כמנהג מקומו מפני המחלוקת שניכר בו שינוי מנהג והרי דברים ק"ו ומה התם שדעתו לחזור למקומו אפ"י הנהגה כמנהג המקום שהלך לשם שמקלי' מפני המחלוקת הרי דאין דעתם לחזור למקומם עאכ"ו ואף על גב דהתם יחיד והכא רבים נינהו כבר הוכחתי לעיל דאין לחלק בין יחיד לרבים הילכך צריכים הם לנהוג כמנהג הספרד' ואל ישנו מפני המחלוקת ובפ"ק דגיטין גרסינן בר הידייא בעי גיטא אתא לקמיה דר' אסי דהוה ממונה אגיטיה א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דרב אמי ורב אסי אמרו לו לא צריכת וכי תימא אעביד לחומר' נמצא אתה מוציא לעז על הגיטין הראשונים והכא נמי כיון שמתחלה נהגו להתיר אין לשנות מנהגם שכדין וכהלכה נהגו להתיר ואם היו משנים מנהגם עכשיו נמצאו מוציאים לעז על מנהגם הראשון שלא כדין ולכן צריכים שלא לשנות מנהגם שנהגו עד עכשיו משום לעז ומפני המחלוקת ואדרבא הבאים לדור שם צריכים לנהוג להתיר כמותם כמו שהוכחתי:

6) שולחן ערוך אורח חיים סימן לב סעיף לו

יעשה כל פרשיותיה פתוחות, חוץ מפרשה אחרונה הכתובה בתורה שהיא והיה אם שמוע (דברים יא, יג - כא) שיעשנה סתומה, ואם שינה, פסול. (ויש מכשירים בכלם פתוחות) מהר"ם פאדו"ה סי' ע"ז בשם אורחות חיים וב"י בשם העיטור מח ובמדינות אלו נוהגים אף פרשת והיה אם שמוע בראש השיטה, כשאר הפרשיות.

7) מגן אברהם אורח חיים סימן לב ס"ק מח

... ואי איישר חילי הייתי מנהיג לנהוג כן לכתחל' באלו הארצות שכשרים לד"ה עכ"ל לבוש, ול"נ שמנהג שלנו מנהג ותיקין הוא ואין לשנות שלא להוציא לעז על הראשונים [ל"ח]:

8) שו"ת גינת ורדים חלק אבן העזר כלל א סימן ג

לא עת האסף זמנם תורף דבריהם בהסכמה עלו שלא נקרא מוציא לעז רק כשהאחרון בא להקל נגד הראשונים נ"נ אבל להחמיר מחמת איזה ספק לית לן בה

9) שו"ת מהר"י בן לב חלק ג סימן יד

... צריך לעיין בתשובות הרש"בא שכתב בההיא דמה נעשה לצרות הראשונות והעלה באותו התשובה דבקים עשה יש לעז לראשונים אבל בשב ואל תעשה אין לעז לראשונים

10) כנסיה לשם שמים [הגאון רבי מנשה מטלוב סתהון אב"ד ורבה הראשי של עיה"ק צפת] פרק י"א (ד' רצ"א)

מה שכתבתי מפורש יוצא שאין לחוש כלל שע"י בטול המנהג יצא לעז על הנך נשי בדורות שלפנינו שהיו עובדי ע"ז ועל החכמים שבימיהם שנהגו כן בפניהם ולא מיחו בידם שמאחר שנתבאר מדברי הש"ס וכל גדולי הפוסקים הנ"ל שאפילו אם היה המנהג על פי גדולים שבעולם שהתירו להם מבטלין ליה ולא חיישינן ללעז על אותם הגדולים שהתירו דודאי כבוד שמים עדיף ובכל כה"ג אין חולקין כבוד לרב ואין חכמה ואין תבונה וכו' וכמ"ש הריטב"א בשם הרא"ה וכו"ל מעתה כל שכן וק"ו שאין מקום כלל לחוש ללעז על נשי ההמון שאינם בני תורה ולא ללעז על החכמים שלא התירו בפירוש רק שעשו כן בפניהם ושתקו ולא מיחו בהם שאפשר לדון ולהפך בזכותם בכמה צדדין ואפילו אם לא נמצא להם שום צד זכות בשתיקתם מ"מ הא ודאי דלא עדיפי מאותם המתירים בפירוש וסוף סוף בין באלו ובין באלו הדבר פשוט שיותר יש לנו לחוש ללעז וקלקול של עצמנו ולתקן דרכינו מכל מכשול ועוון ולפרוש מאיסור ממה שנחוש ללעז על זולתנו ואין אומרים לאדם חטוא בשביל שיזכה חברך ואין ספק שכל אותם שהיו לפנינו וכ"ש החכמים אשר נפשם צרורה בצרור החיים אינהו גופייהו בהכי ניחא להו שיהיה זרעם וכל הבאים אחריהם פורשים מן האיסור ועושים רצונו יתברך ולא שישארו במכשול עוונם בשביל כבודם ח"ו והנה חזקיהו המלך ע"ה הסיר הבמות ושבר המצבות וכתת נחש הנחושת ולא חש ללעז שיאמרו על דורות הצדיקים שלפניו שהיו עוברים על איסור כרת ועובדי ע"ז ...

11) שו"ת יביע אומר חלק ו - יורה דעה סימן ז (ב)

ועינא דשפיר חזי למהר"ם מרוטנבורג בתשובה (דפוס פראג סי' תרט"ו) שכ', בימי חרפי הייתי מתלוצץ בבני אדם שהיו נמנעים

ראוי להחמיר

מלאכול בשר בהמה אחר גבינה, ואדרבה שרא לי מרי היה נראה בעיני כמו מינות, עד שפעם אחת מצאתי גבינה בין שיני מסעודה לסעודה, ומאז גזרתי להחמיר על עצמי בבשר אחר גבינה כמו בגבינה אחר בשר, ואין בדבר זה כחולק על התלמוד, ולא כמוסיף שהוא גורע, דהא אמרינן (חולין קה) אנה לאה מילתא כחלא בר חמרא, דאילו אבא כד הוה אכיל בישראל האידנא לא הוה אכיל גבינתא עד למחר, אלמא דאע"ג דס"ל דשרי מסעודתא לסעודתא, אפ"ה משבח מי שעושה הרחקה יתרה כדברי אביו וכל חד וחד מצי לאחמורי אנפשיה לעשות סייג ומשמרת וכו'. ובבשר עוף אני מיקל כיון דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן. ע"כ. וכ"ה בתשובות מהר"ם דפוס לבוב (סי' ת"ק). ובמרדכי חולין (סי' תרפז). ולכאורה משמע מדברי מהר"ם דדוקא בכיוצא בזה יש להחמיר, כיון שמצינו מי שעשה הרחקה יתרה באכילת גבינה אחר בשר, אבל בעלמא מי שמחמיר על עצמו נגד התלמוד הוי כדרך מינות. והמהרש"ל בס' ים של שלמה (פרק כל הבשר סי' ו) הביא תשו' מהר"ם, וכתב, ונ"ל שמאחר שכתב שהיה נראה בעיניו כמו מינות, משמע להדיא כי מי שלא בא לידו תקלה אינו יכול להחמיר דהוי כמו מינות, ואין להק' דא"כ מה צריך לתלות בהני אמוראי שהחמירו על עצמם, שכבר תירץ מהרא"י בתרומת הדשן (סי' קא) דמשום תקלה שאירע כן פעם אחת אין ראוי להחמיר, לולא שמצינו שגם הם החמירו בזה וכו', ופשיטא שאחר שנסתם התלמוד אין להחמיר נגד הש"ס זולת כשבאה תקלה לידו וכו'. ע"ש. וכתב ע"ז הגאון מנחת יעקב בסולת מנחה (כלל עו דין ב), בשם תורת האשם, שלדעת מהרא"י ומהרש"ל הרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא החמירו בו האמוראים כגון בתערובת איסור והיתר שבטל בששים או בכלי שני, הוי כמו מינות, ויוצא שכרו בהפסדו. ודלא כמ"ש האיסור והיתר (סוף כלל נו), שאף שאסור למנות טריפות יותר ממה שאמרו חכמים, מכל מקום רשאי אדם להחמיר על עצמו שלא לאכול מתבשיל שנפל בו איסור ובטל בששים, או שנפל בכלי שני, או בשר אחר גבינה באותה סעודה, וכמו שאמרו בהמה שהורה בה חכם לא יאכל בעל נפש ממנה וכו'.

12 שו"ת רדב"ז חלק א סימן קסג

שאלת ממני אודיעך אם מותר לאדם לחבק ולנשק את אשתו סמוך לוסתה. תשובה. . . והוי יודע דרוב הפוסקים אשר אנו רגילין לסמוך עליהם פסקו להקל וכן משמע לשון הרמ"ם בס' ז"ל פרק ד' ז"ל ואסור לאדם לבוא על אשתו סמוך לוסתה שמא תראה דם בשעת תשמיש שנאמר וכו' משמע שלא אסר אלא ביאה דאיכא למיחש שמא על ידי תשמיש תראה דם דאיכא תרתי תשמיש ווסת אבל חיבוק ונישוק ליכא למיחש כולי האי שע"י כך תראה דם וסוף לשון ההגהה וכן כתב רא"ב וכן נראה דעת ספר התרומה וכן בספר המצות כתב לשון רבינו המחבר וכן פשוט היתר בכל מלכותם ע"כ וכן כתב הטור בלי חולק הילכך איני רואה לחדש חומרות על ישראל מה שלא החמירו הראשונים והלואי ישימרו מה שהוטל עליהם דתפסת מרובה לא תפסת ולא ישאר בידם לא זה ולא זה.

13 שערים המצויינים בהלכה (ח"א קונטרס סדר תורת הלימוד אות כו)

והנה ודאי מותר לכל אדם להחמיר על עצמו אפילו בדבר שמוותר לגמרי שכן מפורש ברש"י ותוס' ביצה ב אלא דמצינו נגד זה בירושלמי הובא בתוס' ע"ז לו ד"ה אשר דשמואל הקפיד על רב שהחמיר על עצמו בשמן וא"ל שמואל כתיבנא עלך זקן ממרא וראיתי בספרים הקדושים דבכל אדם יש צד קלות וצד חרדות ולפעמים מחמיר על עצמו דבר המותר לגמרי עפ"י הגמרא וכל הפוסקים ואינו מחמת פרישות וקדושה אלא אדרבה שחסר לו במידה של אמונה בחז"ל או מחמת דבר אחר ויבדוק בעצמו אם אינו מקיל במקום שאמרו להחמיר. . . ונראה לי מקורו ממדרש רבה קהלת בשעה ששאל המלך לא הרג את אגג יצאה בת קול אל תהי צדיק הרבה כל המרחם על האכזרים סופו שיאכזר על הרחמנים והרג נוב עיר הכהנים ועי' בוידוי רבינו נסים שאומרים קודם כל נדרי וביום כיפור קטן במה אקדם וכו' את אשר הקהלת החמרתי ואשר החמרתי הקלתי וכו' והפירוש דע"י שהחמרתי בקלות הקלתי בחמורות ובסה"ק מסילת ישרים פ"כ כתב דפעמים ע"י שמחמיר במקום שאמרו חז"ל להקל מחליש כח התורה ומשום זה נענש ר' טרפון ברכות י על שהחמיר כנגד ההלכה שנפסק כב"ה שהיה בזה קיומה של תורה להשקיט המחלוקת שהיה נראה כשתי תורות ויותר חסידות יש להחזיק לקולא וכדברי ב"ה וזה לנו לעינים לראות איזה דרך ישכון אור באמת ובאמונה . . .

14 פתח עינים מסכת בבא מציעא דף ל עמוד ב

כל זה לדעת הרבני' הנז' אמנם קושית מהר"א ישראל הנז' מעיקרא קושיא ליתא דהא דאמרו כל הפטור היינו דוקא במצות שבין אדם למקום כגון ק"ש ותפלה וסוכה וכיוצא בהן בזה אמרו כל הפטור וכו' דכיון דפטור נקרא הדיוט אם יעשה. ברם במצוות שבין אדם לחבירו דעביד טפי מחיוביה לאו הדיוט דהא דרך כלל נצטוינו לעשות עם חבירינו לפנינו משורת הדין ולא הדיוט הוא דעביד מצות ה' וחש"ב עם קונה'ו. והן הן דברי הש"ס בעובדא דר' ישמעאל דפריך והא ר' ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינו לפי כבודו ומשני לפנינו משורת הדין הוא דעביד דתני רב יוסף והודעת וכו' אשר יעשון לפנינו משורת הדין דא"ר יוחנן לא חרבה ירושלם וכו'. וא"כ כבר נצטוו לעשות יותר מחיובו דרך כלל דכתיב אשר יעשון ואין זה הדיוט והדבר פשוט מאד.